

adott bírálata indított. Vető azt írja ismertetésében (6. oldal): „Talán csak egyben nem oszthatjuk — sajnos — felfogását. Van valami ragyogó diadalmas optimizmus könyvében . . . Félünk, hogy ez az optimizmus aligha mutatkozik majd indokoltnak . . .” Vető Lajosnak, ill. másokkal neki is szólanak e sorok, mikor elvi szempontból igyekszem indokolttá tenni az optimizmust, talán nem éppen a természetvizsgáló „egyoldalúságával” . . . Vető előtt is, sok más előtt is éppen azt szeretném kiemelni, hogy *az optimizmus nem egyszerűen emberi dolog, hanem a természet egyetemes ragyogása*, s azért ragyog odakint az optimizmus, hogy lehessen idebent az ember diadalma . . . Én csak prometheuszi tolvaja, vagy ha nem szerénytelenség, írásaiban minden törekvéssel szerény tükre szeretnék lenni a természet eme diadalmas ragyogásának.

Dr. Gelei József.

A fenti cikkhez *Éltető Károly* egyetemi tanár úr a következő megjegyzéseket fűzte:

Hozzászólás: Dr. Gelei prof. „Az optimizmus valláserkölcsi jelentősége” c. előadásához.

Az előadás címe megkapó volt és bár nem tartozom a Társaság keretébe, érdekelt a tárgy. Sajnos, az előadó professor úr nem választa, hogy mit ért az optimista és pessimista emberen. Úgy beszélt ezekről, mintha ezek a legközismertebb fogalmak vagy típusok lennének. Már pedig, amint én az embertársaimat látom, ezek sem nem optimisták, sem nem pessimisták, legfőleg azt mondhatom, hogy néha optimista, néha pessimista hangulatban vannak, de ez a hangulat igen változó. Hogy a professor úr mit ért optimista és pessimista emberen, a szövegből lehetett látni, de erre ez a két megnevezés valójában nem alkalmazható. Az előadó professor úr optimista embere inkább egy jó egészségű, jó kedvű, egészséges ember, míg a pessimista típusú inkább a ma gyakori neurasthénias, gyomorhajos ember. A professor úr szerint a dolog szörnyű egyszerűnek látszik. Az ember bámul, hogy ha az egész dolog ilyen egyszerű, hogy nem tudta ezt az emberiség már rég megoldani. Pedig éppen ez a helyzet, hogy nem egyszerű az egész dolog, és ezért előadói téma még ma is. — Hogy nem olyan egyszerű a dolog, hivatkozom egy pár közismert dologra: Pld. mi az öregebb generáció jól emlékezünk még rá, de az irodalomból is mindenki tudja,

hogy a gentri osztályunk milyen csodálatos vidáman ment tönkre. Ezért irodalmi théma még ma is ez az osztály és ez a típus, mert érdekes, kedves, szeretetreméltó, nem tehetségtelen, nem gyengeakarató emberek voltak ezek és mégis tönkrementek; sajnos tönkrementek a saját maguk, a családjuk és az ország nagy kárára. Ezek az emberek nem voltak pessimisták, hanem inkább optimisták, amennyire az előadó professor úr előadásának sorai közül ki lehet hámozni az optimista jelleget. Gyomorhajosok semmi esetre sem voltak. Ezzel szemben Széchenyi István kora ifjúsága után, amint a nagy nemzetmentő eszméi megvilágosodtak neki, semmi esetre sem volt ez a könnyed, jókedvű ember, ahogy a professor úr azt az optimistára előírja. Közismert dolog, hogy Széchenyit állandóan emésztette a honfigond, kényszer képzei voltak, álmatlanság gyötörte, amint az életírói megírják és ezért még sem volt gyenge ember és habozó. Ki volt a magyar történelemben, aki nagyobb tetterővel ment neki a lehetetlennek látszó feladatoknak és megoldotta őket lehetetlen akadályokon át és a végén mégis belepesztült a lelkinyugalma és az élete. Hogy Széchenyi mindezt tette, ez nem a professor úr szerinti könnyed, optimista életszemléletből fakadt nála, — hiszen a prof. úr jellemzése szerint kedélye inkább pessimista volt — hanem egy csodálatos megérzésből, amely megézésnek nehéz nevet adni, de amely megézés talán végső esetben mégis az elesett magyar nép életképességében levő hit volt. Nem az optimismusból fakadt a hite, hanem mert hite volt, úgy dolgozott, mint egy optimista, bár lelke állandóan a pessimismus szikláinak a szélén imbolygott.

A professor úr előadása szerint a pessimisták tehetetlen emberek volnának. A világirodalom ismert híres pessimistákat, akik nem voltak tehetetlen emberek, pld. Schopenhauer vagy Byron. Ugyanítt említhető meg például az, hogy bár a Budhista vallás kifejezetten pessimista életfelfogás, még sem lehet azt mondani, hogy ez nem csinált semmit kultúráisan és a hívői lelkiségében. Vagy nézzük Madách Embertragédiáját. Nem tudom, hogy mi az előadó prof. úr véleménye az Embertragédiájáról, hogy ezt optimistának, vagy pessimista jellegűnek tartja. De ha pessimistának tartja is, akkor sem lebecsülendő alkotás. Ha pedig optimista felfogású az Embertragédiája, annyi biztos, hogy Madách kedélye és életfelfogása inkább pessimista volt. Ez esetben egy pessimista kedélyből született volna egy optimista felfogású mű. Tehát a dolog semmi esetre sem olyan egyszerű.

Természetesen magától értetődik, hogy más dolog egy feladatnak nekimenni optimismussal vagy pessimismussal; azonban itt is inkább más szót használnék. Az a kérdés, hogy hiszünk-e az ügyben vagy nem hiszünk. És a hitünk szerint azután véghezvük optimistikusan vagy pessimistikusan. Azonban az nem mindegy, hogy hiszünk-e és azután optimistikusan végezzük a részleteket, vagy optimisták vagyunk egyáltalán és akkor már minden jól megy, sőt akkor már átmehetünk a hit területére is. Tehát a közkeletű optimista szóhasználatot és a hitdolgokat nem olyan egyszerű egy kalap alá hozni. Arról teljességgel lehet beszélni, célszerű-e és hogy a végső igazságoknál jár-e az a hitbeli felfogás, amelyik az egész életet siralomvölgyének tekinti, de az egészet egy ú. n. jó gyomorra épített optimista kedélyből még sem lehet korigálni.

Igen kedvesek és kellemesek, a jógyomrú, jókedélyű bácsik kártyaasztal vagy a fehérasztal mellett. De hogy ezek csinálnának minden építő munkát, azt senki nem mondhatja. Ellenben azt elég gyakran látjuk, hogy ezek a kedves emberek hamar lelkesednek, szép frázisokat is használnak, de nem erőltetik meg magukat, amikor a jó kedvhez sokkal kisebb erőfeszítéssel is el tudnak jutni és egyéb céljuk úgy sincs!

Éltető Károly.

A sinfalvi rombolások és a magyar sajtó.¹

Az Unitárius Irodalmi Társaság legutóbbi ülésén Végh József, az Ellenzék szerkesztője az emlékezetes sinfalvi rombolásokról beszélt. Sinfalva az idegen megszállás egyik legszomorúbb fejezete. Előadását, mely kortörténeti dokumentum itt adjuk:

Nem céлом a múlt sebeit feltépni. Hogy székfoglaló előadásul a sinfalvi rombolások történetét és a magyar sajtónak ezzel kapcsolatos szerepét választottam, annak kizárólagosan a gyászos emlékű események unitárius vonatkozásai az okai. Hiszen mindannyian tudjuk, hogy a sinfalvi rombolások és vérengzések áldozatainak legnagyobb része unitárius híveink közül került ki. *És ugyanekkor háldával és szeretettel kell visszaemlékeznem néhai nagynevű püspökünkre, Dr. Boros Györgyre, aki a magyar újságírók ellen a sinfalvi beszámoló miatt indított monstre-sajtóperben koronatanú volt és a félelmetes sajtóügyész és kirohandaival szemben is bátran és gerincesen a magyar újságírók védelmére kelt.* Veszélyes dolog volt annak idején az igazságot megmondani. Boros György dr. vállalta azt, hogy élete alkonyán megjelenjék a bíróság előtt, órákhosszat várakozzék a törvényszéken és a keresztkérdések pergőtüzében is kitartson az igazság mellett. Ezek azok a vonatkozások, amelyek miatt nekünk, unitáriusoknak örökre emlékezetünkben kell tartanunk a sinfalvi eseményeket. Fordítsuk vissza a történet szekerét. Kalandozzunk el kisebbségi múltunkban, amely annyi hősieles küzdelemmel volt teljes. Nem azért tesszük, mintha önmagunknak keresnénk dicsőséget vagy elismerést, amikor ezekről az eseményekről újra megemlékezünk. A bátor és gerinces magyar álláspont kötelesség volt. Nem jár ezért senkinek különösebb jutalom. Visszaemlékezni annyit jelent, mint felfrissíteni az eseményeket és a tanulságokból okulni. Kizárólagosan ezek az

---

¹ Székfoglaló az Unitárius Irodalmi Társaság 1941. május 18-án tartott felolvasó ülésén.